

4. Сенищ П.М. Банківська діяльність в системі державної політики економічного зростання України: теорія та досвід: монографія /П.М.Сенищ. – Львів: Растр – 7, 2016. – 408 с.

Алла МЕЛЬНИК

Тернопільський національний економічний університет, Україна

СЕКТОРАЛЬНИЙ ВИМІР В ДЕРЖАВНІЙ СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ НА ПЕРІОД ДО 2020 РОКУ: НАМІРИ І РЕАЛІЇ

Постановка проблеми обумовлена як мінімум чотирма причинами: 1) активізацією процесів економічної децентралізації; 2) зростанням уваги до аналізу економічної політики; 3) зміною акцентів у регіональній політиці як в країнах ЄС, так і в Україні; 4) необхідністю моніторингу реалізації нових програмних документів щодо стратегічного розвитку регіонів України.

Основним чинним документом, який визначає зміст сучасної регіональної політики в Україні, є Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 р. (ДСРР). Розроблення стратегії здійснено з урахуванням змін, які відбулися в розвитку регіонів країни за останні роки, зокрема, концентрація економічної активності в центрі (в кількох регіонах), нерівномірність розвитку регіонів, формування неефективної системи управління регіональним розвитком. Окрім того мала місце орієнтація промислової політики на преференції окремим регіонам, підприємствам вугільної та металургійної промисловості в Донецькій і Луганській областях.

Особливості нового стратегічного документу полягають у: по-перше, орієнтації на процес формування та реалізації регіональної політики в трьох основних вимірах – секторальному (галузевому), інституційному, регіональному; по-друге, акценті на стимулюванні економічного розвитку регіонів, більш ефективному використанні їх ресурсного потенціалу, формуванні «точок (поліусів)» економічного зростання, які б стали локомотивами економічного розвитку на відповідній території.

Відповідно, стратегічним завданням секторального підходу є підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу, ефективного використання конкурентних переваг. Секторальна (галузева) складова зорієнтована на виконання цього завдання шляхом оптимізації і диверсифікації структури економіки,

забезпечення ефективної спеціалізації регіонів з пріоритетним використанням власного ресурсного потенціалу.

Процес формування і реалізації стратегії регіонального розвитку повинен базуватись на: а) об'єктивному цілепокладанні; б) запровадженні системи постійного моніторингу, аналізу та оцінки екзо- (зовнішніх) та ендогенних (внутрішніх) факторів впливу на регіональний розвиток; в) взаємоузгодженні регіональної політики з політикою розвитку окремих сфер і галузей.

Оцінка сталого розвитку галузей економіки в розрізі регіонів України, виявлення секторальних диспропорцій, чинників, що сформували економічну ситуацію, дозволила сформувати стратегічне бачення, стратегічні та оперативні цілі ДСРР. Основними стратегічними цілями щодо галузевого виміру визначено: формування економіки на більш досконаліш технологічній основі; створення точок економічного зростання.

Найбільш комплементарними для цього є такі оперативні цілі як: а) підвищення ефективності використання внутрішніх факторів виробництва; б) підтримка розвитку інфраструктури; в) надання державної підтримки суб'єктам господарювання, що створюють «точки зростання» з деталізацією за секторами (табл. 1).

Таблиця 1

Оперативні цілі Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р. в розрізі секторів економіки

Сектор (галузь)	Оперативні цілі
1	2
Транспорт	Розвиток мережі автомобільних доріг, оновлення рухомого складу транспортних заводів
Агропромисловий комплекс	розмежування політики щодо підтримки сільського господарства і сільських територій, раціоналізація структури сільськогосподарського виробництва, розвиток альтернативних видів економічної діяльності у сільській місцевості
Промисловість	стимулювання промисловості до запровадження новітніх технологій та інновацій; налагодження виробництва нових видів продукції відповідно до потреб внутрішнього ринку; розвиток підприємницького середовища та конкуренції на регіональних товарних ринках; диверсифікація джерел енергопостачання та підвищення рівня енергоефективності; оптимізація структури енергетичного балансу

1	2
Інвестиційна діяльність	створення системи моніторингу стану реалізації інвестиційних проєктів; створення системи підготовки і управління інвестиційними проєктами розширення можливостей задіяння потенціалу та механізму державного замовлення для стратегічно важливих для регіону підприємств (проєктів)
Освіта	модернізація освіти та навчання, реалізація регіональних планів створення освітніх округів, модернізація мережі, розбудова мережі дошкільних закладів
Охорона здоров'я	формування мережі амбулаторій, наближення до місць проживання, забезпечення первинної допомоги транспортом, розширення мережі ЦПМД
Житлово-комунальне господарство	створення конкурентного середовища на ринку житлово-комунального господарства, регенерація і капремонт водопровідних, каналізаційних та теплових мереж, упровадження сучасних технологій у сфері поводження з твердими побутовими відходами, реалізація програм будівництва доступного житла, державне пільгове кредитування індивідуальних сільських забудівель

Для моніторингу в ДСРР визначено вхідні індикатори, індикатори результату, індикатори випуску, які відображають зв'язок із стратегічними цілями. Зокрема, щодо стратегічної цілі галузевого зрізу «Підвищення конкурентоспроможності регіону» як результуючі визначено: зростання частки доданої вартості у валовому регіональному продукті, збільшення капітальних інвестицій і прямих іноземних інвестицій, зростання частки високотехнологічного експорту, зростання у випуску частки інноваційної продукції та інше. Водночас сформовано перелік індикаторів, на досягнення прогнозних значень яких сформована ДСРР на період до 2020 р. Оскільки реалізація та її моніторинг охоплюють 2 етапи (2014-2016 рр.; 2017-2020 рр.), то об'єктивно існує можливість співставити наміри та реалії, взявши за базу 2013 р.

Емпіричний аналіз дозволяє відзначити наступні тенденції у розвитку секторів економіки в регіонах України:

– скорочення виробництва у секторі промисловості у 19 регіонах у 2014-2015 рр. і в 9 регіонах у 2016 р. Основними чинниками таких тенденцій стали – скорочення виробництва у Донецькій і Луганській областях; неможливість компенсації витрат цими регіонами; порушення зв'язків в ланцюгу «сировина – виробництво – збут»; дефіцит коштів для модернізації основних фондів; скорочення збуту на внутрішньому ринку через зниження попиту, реакція деяких регіонів на зовнішню кон'юнктуру,

яка погіршилась;

- неоднозначність тенденцій щодо зміни обсягів будівельно-монтажних робіт (суттєве зменшення у 2014 р. в усіх регіонах, за винятком Тернопільської, Чернігівської і Рівненської областей), у 2015 р. – ріст у 8 регіонах, що обумовлено нестачею фінансування (через брак власних коштів підприємств та організацій), скорочення обсягів прямих іноземних інвестицій (у 24 регіонах у 2014 р.). Збереження цієї тенденції мало місце у 2015 р. і 2016 р. у більшості регіонів, за винятком Луганської, Кіровоградської областей та м. Кисва;

- в більшій мірі позитивні тенденції в секторі аграрного виробництва (ріст виробництва у 2014 р. в 15 регіонах, у 2015 р. – 6 регіонах, у 2016 р. – у 16 регіонах). Формується група регіонів більш стійких до коливань кон'юнктури зовнішніх ринків і кризових явищ;

- спад, як наслідок експорту товарів (у 14 регіонах у 2014 р., у всіх регіонах – у 2015 р. і 2016 р.) та імпорту, зміни в товарній структурі експорту на користь аграрної сировини та продовольчої продукції. Зміна пріоритетності торговельних партнерів України;

- зміни обсягів доходів і видатків місцевих бюджетів в фінансовому секторі (ріст доходів і видатків порівняно з попереднім роком в 2015 р. і 2016 р.) - як результат процесів децентралізації, зміна рейтингів областей за цими показниками;

- структурні зрушення в економіках регіонів, зміна обсягів диспропорцій показників економічного розвитку.

За розрахунками маси структурних зрушень, проведеними нами в процесі дослідження, найбільш позитивні зрушення в секторі лісового господарства, мисливства і лісового господарства відбулися у Вінницькій, Запорізькій, Кіровоградській, Миколаївській, Полтавській, Херсонській, Хмельницькій, Тернопільській областях (при $\mu_{\text{сеп}} = +1,9$), у Вінницькій, Волинській, івано-Франківській, Тернопільській областях в діяльності операцій нерухомим майном (при $\mu_{\text{сеп}} = +4,4$), тимчасового розміщення і організації харчування (при $\mu_{\text{сеп}} = +2,4$). Найбільші негативні зрушення – в секторі промислового виробництва у Запорізькій, івано-Франківській, Київській, Луганській, Сумській, Хмельницькій, Тернопільській областях (при $\mu_{\text{сеп}} = -8,1$), секторі фінансової діяльності – Дніпропетровській, Одеській, Кіровоградській областях (при $\mu_{\text{сеп}} = -0,2$).

Як наслідок впливу галузевої компоненти розвитку для регіонів України – ріст диспропорцій за валовим регіональним продуктом на 1 особу, поглиблення територіальної асиметрії за показником якості життя,

збільшення рівня безробіття в регіонах, зміни в рейтингах регіонів за індикатором конкурентоспроможності та економічної безпеки, подальша концентрація виробництва та інфраструктури у великих містах, перетворення колишніх регіонів-локомотивів на осередки кризи. Має місце збільшення диспропорції в секторі сільськогосподарського виробництва. Недоліком структурних змін стало зниження конкурентоспроможності деяких регіонів за показником доходів бюджетів на одну особу.

Співставлення показників 2016 р. з прогнозними на 2020 р. за визначеними індикаторами свідчить, що за період 2014-2016 рр. за такими індикаторами як ВВП у розрахунку на одну особу, наявний дохід на одну особу, експорт товарів на одну особу, обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу, практично не скоротилася за максимальними і мінімальними значеннями за регіонами. Водночас змінився характер диспропорцій в регіонах: а) дещо змінились диспропорції за розміром експорту товарів і реальної заробітної плати; б) має місце зростання диспропорцій за обсягами капітальних інвестицій і обсягами прямих іноземних інвестицій; в) характерним є подальший ріст диспропорцій у валовому регіональному продукті на одну особу. Попри консервацію в багатьох регіонах низьких технологічних укладів негативним явищем у розвитку регіональних господарських систем є скорочення частки інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції.

В сукупності це свідчить про вироблення нових підходів до вибору механізмів реалізації регіональної політики.

В умовах, коли чинні механізми активізації регіонального розвитку (угоди щодо регіонального розвитку, механізми державно-приватного партнерства, національні проекти, тощо) виявились не достатньо ефективними або ще не розвинуті, варто звернути увагу на запуск проектів з модернізації структури економіки регіонів, використання механізмів структурної допомоги окремим секторам, контролю за цільовим використанням Фонду регіонального розвитку, активізації міжсекторальної взаємодії, імплементації програм структурної перебудови в стратегії розвитку регіонів і стратегії розвитку об'єднаних територіальних громад, моніторингу і механізмів контролю ризиків, загроз економічної безпеки регіонів.

Бібліографія

1. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за 2015 рік [Електронний ресурс] / Веб-сторінка Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства – Режим

доступу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/Otsinka-sotsialno-ekonomichnogo-rozvitku-regioniv-za-2015-r.-prezentatsiyni-materiali.pdf>.

2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p>.

3. Статистичний збірник "Регіони України" за відповідний рік [Електронний ресурс] / Веб-сторінка Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Петро МИКИТЮК

Тернопільський національний економічний університет, Україна

Ярослав ПАРАНЮК

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ПРОЕКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ

В Україні в умовах перманентного стану бюджетного дефіциту ведеться активний пошук альтернативних джерел фінансування розвитку об'єднаних територіальних громад як з боку самих територій, так і з боку держави. Паралельно глобалізаційні та євроінтеграційні процеси створили умови для ресурсної та консультативної підтримки таких заходів міжнародними проектами, донорськими організаціями та фондами.

Майбутній розвиток України в цілому та стале економічне зростання територіальних громад зокрема залежить від здатності залучати інвестиції та розвивати торговельні зв'язки. Екологічна стійкість та ефективність усе частіше стають ключовими чинниками в процесах розроблення проектів і залучення фінансування. Для того, щоб підвищити внутрішню стійкість економіки та соціальної сфери регіону, забезпечити належний розвиток громад, необхідна адекватна викликам часу управлінська політика. У таких умовах один з інноваційних інструментів розв'язання регіональних проблем — проектний підхід, ефективність якого доведена світовою практикою.

У державно-управлінському аспекті методи управління проектами повинні забезпечувати оцінювання суспільної корисності проектів; управління фінансуванням проектів різних категорій з урахуванням